

Člověk - „být člověkem“ (jako program)

Člověk sám se sebou není a nemůže být uspokojen, ale vždycky hledí někam dál. Jinými slovy řečeno: být člověkem nemůže být člověku cílem, alespoň ne v tom smyslu, že by chtěl být a zůstat stále tím, čím byl a je až dosud. Nejenže v tom antropologickém Plessnerově smyslu je člověk „nedostatkovým zvířetem“, ale je „nedostatkový“ v mnoha dalších, významnějších ohledech: nikdy se nemůže (a nemá) spokojovat s daným stavem – nejen světa kolem sebe, ale zejména svým vlastním. Odedávna se lidé snažili zdokonalovat v nejrůznějších směrech; sama myšlenka dokonalosti a zdokonalování poukazuje na to, že se člověk vždycky v nějakém směru považuje za bytost nedokonalou a že je přinejmenším případ od případu zvnějšku nucen a zevnitř puzen k tomu, aby si to uvědomoval. Tzv. dokonalý člověk zůstává vždycky pouze ideálem; a je ovšem velký problém, zda to je ideál obhajitelný. Vždycky proti sobě bude stát lidská snaha po vlastní dokonalosti a lidská snaha po dokonalosti světa kolem. A dnes už by mělo být každému jasné, že člověk nemůže dost dobře sebe sám zdokonalovat, aniž by něco dělal s věcmi kolem sebe, aniž by „napravoval poměry“. Dnes už nelze zpochybňovat význam „praxe“ pro to, aby se člověk stal člověkem, aby prohluboval svou lidskost. A praxe se nikdy nemůže soustředit jen na sebe a své zdokonalování, tj. na svou „ritualizaci“ (jak tomu bývá v oněch pseudo-praxích či problematických „praktikách“ tělesných a duchovních cvičení, tak rozšířených zejména na Východě). Člověk se může sám zdokonalovat jen tím, že se plně nasadí tam, kde jde o zdokonalování druhých lidí a ovšem nezbytně také o zdokonalování světa, v něm lidé žijí. Vždyť třeba jednou z takových „dokonalostí“ (či „ctností“ ve smyslu latinského slova „virtus“) je právě svoboda; člověk je povolán ke svobodě, není svoboděn původně ani sám od sebe. A nikdo nemůže být vskutku a v pravém slova smyslu svoboděn sám, když nejsou svobodni ti druzí: proto právě říkáme, že svoboda je nedělitelná. V témž smyslu platí, že člověk se nemůže opravdu a v plnosti stávat člověkem ve společnosti, kde se nestávají nebo dokonce nemohou stávat „lidmi“ to druzí, ti jeho spolu-lidé.

(Písek, 071209-4.)